

ผลการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกต่อภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรงของโรคและผลการรักษา
ในผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก โรงพยาบาลบึงกาฬ

Effect of care guideline for dengue hemorrhagic fever on complications, severity,
and treatment outcomes of children with dengue fever
in Buengkan Hospital.

สุวิมล บึงกาญจนา^{*}
Suwimol Bungkanjana^{*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรงของโรค และผลของการรักษา ก่อนและหลังการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก กลุ่มตัวอย่างเลือกเฉพาะเจาะจงเป็น ผู้ป่วยเด็กอายุ 1-15 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น Dengue fever, Dengue hemorrhagic fever ที่เข้ารับการ รักษาในหอผู้ป่วยเด็ก ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – กรกฎาคม พ.ศ. 2562 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการทบทวนเวชระเบียน 2) แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก 3) แบบบันทึกข้อมูลผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลด้วย จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และสถิติ Chi-square test

ผลการวิจัย ดังนี้

1. หลังใช้แนวทางการดูแล ผู้ป่วยไข้เลือดออกมีจำนวนการเกิดภาวะแทรกซ้อนลดลงกว่าก่อนใช้ แนวทางการดูแล โดยพบว่า จำนวนการเกิดภาวะน้ำเกินและปอดบวม มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มก่อน และหลังใช้แนวทางการดูแล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
2. หลังใช้แนวทางการดูแล ผู้ป่วยไข้เลือดออกมีความรุนแรงของโรค ได้แก่ จำนวนการเกิดภาวะ shock และ severe shock ลดลงกว่าก่อนการใช้แนวทางการดูแล และพบว่า มีความแตกต่างกันของ จำนวนการเกิดภาวะ shock และ severe shock ระหว่างกลุ่มก่อนและหลังใช้แนวทางการดูแล อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
3. ผลของการรักษาหลังการใช้แนวทางการดูแล พบว่า มีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นกว่าก่อนใช้แนวทาง แต่ เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: แนวทางการดูแล, ภาวะแทรกซ้อน, ความรุนแรง, ไข้เลือดออกในเด็ก

^{*}พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

Abstract

This study aimed to compare the complications, severity, and treatment outcomes before and after applying a guideline for patient care of dengue hemorrhagic fever in children. Sixty samples were purposively selected from groups of children aged from 1 to 15 years, who were diagnosed with dengue fever or dengue hemorrhagic fever, and were admitted at the pediatric ward between February and July 2019. The research instruments included: 1) a medical record audit form, 2) the guideline for patient care of dengue hemorrhagic fever in children, and 3) a treatment outcome record form. The data were analysed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Chi-square test.

The results of the study were as follows:

1. After using the patient care guideline, the complications were lower than before. Among these complications, hypervolemia and pneumonia were significantly different ($p < 0.05$).

2. After using the patient care guideline, the severity of the disease, including shock and severe shock was lower than before and significantly different ($p < 0.05$).

3. After using the patient care guideline, the improved treatment outcomes was higher than before but not significantly different.

Keywords: Patient care guideline, Complications, Severity, Dengue fever in children

บทนำ

ไข้เลือดออกเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเด็ก พบมากที่สุดในเด็กอายุ 5-15 ปี โดยพบสถิติโรคไข้เลือดออกของประเทศไทย ประจำปี 2562 มีรุนแรงกว่าปี 2561 ในช่วงเวลาเดียวกันเกือบสองเท่า ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 2 กรกฎาคม 2562 พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทั้งสิ้น 40,402 ราย อัตราผู้ป่วย 61.16 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 58 ราย อัตราป่วยตาย 0.14 %¹ ในเขตบริการสุขภาพที่ 8 พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทั้งสิ้น 2,859 ราย อัตราป่วย 53.04 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 8 ราย อัตราป่วยตาย 0.28%² ในจังหวัดบึงกาฬ พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกทั้งสิ้น 428 ราย อัตราป่วย 106.49 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 4 ราย อัตราป่วยตาย 0.93 % ซึ่งพบว่า มีอัตราป่วยและอัตราตายเป็นอันดับที่ 1 ของเขตบริการสุขภาพที่ 8 และสูงกว่าสำนักกระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย³

ไข้เลือดออกเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเด็ก พบมากที่สุดในเด็กอายุ 5-15 ปี ในระยะแรกผู้ป่วยจะมีไข้สูง ปวดหัว ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อทั่วลำตัว บางรายอาจมีคลื่นไส้ อาเจียน อาจมีผื่นแดงหรือจ้ำเลือดใต้ผิวหนัง หรือเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง อาจมีเลือดออกตามเนื้อเยื่อหรืออวัยวะภายในนำไปสู่ภาวะช็อกจากภาวะเลือดออกมากเนื่องจากเกิดการรั่วของ พลาสมา ทำให้ปริมาณเลือดที่ไหลเวียนลดลง เกิดภาวะช็อกทำให้ถึงเสียชีวิตได้ถ้าไม่ได้รับการวินิจฉัย และการดูแลรักษาพยาบาลอย่างถูกต้อง โรคไข้เลือดมี 3 ระยะ คือระยะไข้ ระยะวิกฤติ หรือระยะเลือดออก/ช็อก และระยะพักฟื้น⁴ ดังนั้นพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะในการประเมิน สังเกต ผู้ป่วยตั้งแต่แรกเริ่ม

มีความรู้พยาธิสภาพของโรค อาการและอาการแสดง การรักษาและการพยาบาลตามระยะของโรค การป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน เพื่อสามารถเตรียมความพร้อมในการดูแลรักษาพยาบาลตั้งแต่แรกเริ่ม ดูแลต่อเนื่อง จนกระทั่งผู้ป่วยจำหน่ายได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยปลอดภัยกลับสู่ภาวะปกติและสามารถกลับไปดำเนินชีวิตอยู่กับครอบครัวได้⁵

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกเด็กในโรงพยาบาลบึงกาฬ ในปี 2562 ช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน พบผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็กทั้งหมด 59 ราย มีภาวะช็อกก่อนมาถึงโรงพยาบาล 7 ราย คิดเป็น 13.56% มีภาวะช็อกหลังรับเข้ารักษาในโรงพยาบาล 3 ราย คิดเป็น 5.77% มีผู้ป่วยเสียชีวิต 1 ราย คิดเป็น 1.69 % จากการทบทวน พบว่า หน่วยงานให้การดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกตามแนวทางของกลุ่มงานกุมารเวชกรรมที่จัดทำขึ้นปี 2558 แต่ยังคงพบปัญหาว่า แนวทางการดูแลผู้ป่วยยังไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลและสถานการณ์ของโรคที่เปลี่ยนแปลง ขาดระบบการเฝ้าระวังติดตามผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยไม่เข้าใจการดำเนินของโรค บุคลากรขาดความรู้และความตระหนักในการปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลโดยยึดแนวทางการวินิจฉัยและรักษาโรคไข้เลือดออกแดงก็ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษามหาราชินี ของสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี กรมการแพทย์ มาเป็นกรอบแนวคิด โดยมุ่งเน้น การดูแลผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพตั้งแต่แผนกผู้ป่วยนอก แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน และแผนกผู้ป่วยใน จนกระทั่งผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน และผู้วิจัยได้ทดสอบประสิทธิผลของการใช้แนวทางการดูแลนี้ โดยวัดผลลัพธ์การเกิดภาวะแทรกซ้อน ภาวะน้ำเกิน

ภาวะปอดบวม ภาวะ Renal fail ภาวะ Transaminitis (ALT, AST ผิดปกติ) และภาวะ bleed ด้านความรุนแรงของโรควัดผลด้วยการเกิด ภาวะ shock และภาวะ sever shock และวัดผลผลการรักษาของผู้ป่วยว่า ดีขึ้น (Improve) และ ไม่ดีขึ้น (Non Improve)

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative study) เป็นการเปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรงของโรค และผลของการรักษา ก่อนและหลังการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก ประชากร คือ ผู้ป่วยเด็กที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยเด็ก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเด็กอายุ 1-15 ปี ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยเด็ก ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-กรกฎาคม พ.ศ.2562 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้

1. ผู้ป่วยเด็กอายุ 1-15 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น Dengue fever, Dengue hemorrhagic fever

2. ผู้ป่วย/ผู้ปกครอง ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยและได้รับความยินยอมจากแพทย์เจ้าของไข้

เกณฑ์คัดออก

1. ผู้ป่วยเด็กอายุ 1-15 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยแรกเริ่มเป็น Dengue shock syndrome

2. ผู้ป่วยเด็กอายุ 1-15 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยแรกเริ่มเป็น Dengue fever, Dengue hemorrhagic fever ส่งมารับการรักษาต่อจากโรงพยาบาลอื่น

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก โรงพยาบาลบึงกาฬ สำหรับพยาบาลวิชาชีพใช้ในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคไข้เลือดออกที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก อุบัติเหตุฉุกเฉิน และหอผู้ป่วยในเด็กโต โดยพัฒนาขึ้นตามแนวทางการวินิจฉัยและรักษาโรคไข้เลือดออกเดงกีฉบับเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษามหาราชาฯ ของสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชาฯ กรมการแพทย์

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง BMI จำนวนวันนอนและการวินิจฉัยโรคแรกเริ่ม

2.2 แบบบันทึกข้อมูลผลลัพธ์ของดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก มีทั้งหมด 9 ข้อ โดยสอบถามในเรื่อง ภาวะแทรกซ้อน ภาวะน้ำเกิน ภาวะปอดบวม ภาวะ Renal fail ภาวะ Transaminitis (ALT, AST ผิดปกติ) ภาวะ bleed ภาวะ shock และภาวะ sever shock ลักษณะคำตอบเป็นเลือกตอบ 2 ระดับ คือ เกิด และไม่เกิด ส่วนผลของการรักษาลักษณะคำตอบเป็นเลือกตอบ 2 ระดับ คือ Improve และ Not improve ซึ่งแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ กุมารแพทย์ 2 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพเฉพาะทางหลักสูตรการดูแลทารกและเด็กวิกฤติ

การดำเนินการทดลอง

1. ประชุมคณะกรรมการที่มำด้านกุมารเวชกรรมเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพปัญหาระบบการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก โดยการวิเคราะห์ช่องว่าง ทบทวนเวชระเบียนซักถามผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งแผนกผู้ป่วยนอก อุบัติเหตุฉุกเฉิน ผู้ป่วยใน และงานระบาดวิทยา

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานพัฒนาแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก

2. ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลบึงกาฬ

3. จัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กุมารแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพเฉพาะทางหลักสูตรการดูแลทารกและเด็กวิกฤติ

4. ประชุมชี้แจงทีมที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วย มี 3 องค์ประกอบคือแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก การพัฒนาสมรรถนะพยาบาลผู้ปฏิบัติงานและการสื่อสารประสานงานระหว่างทีมสุขภาพ

5. ดำเนินการเก็บข้อมูลตามเครื่องมือการเก็บข้อมูล

6. ประเมินผลเปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรงของโรค และผลของการรักษา ก่อนและหลังการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก

เก็บรวบรวมข้อมูล

1. กลุ่มก่อนใช้แนวทางการดูแลเก็บข้อมูลย้อนหลังจากการทบทวนเวชระเบียนของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - เดือน เมษายน 2562 จำนวน 30 ราย

2. กลุ่มหลังใช้แนวทางการดูแลเก็บข้อมูลโดยพยาบาลวิชาชีพ ตั้งแต่แรกรับเข้าการรักษาที่แผนกผู้ป่วยในจนกระทั่งจำหน่าย

ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2562 จำนวน 30 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง BMI จำนวนวันนอน และการวินิจฉัยโรคแรกรับนำมาจัดกลุ่มข้อมูลแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. Chi-square test ในการเปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรง และผลการรักษา ระหว่างกลุ่มก่อนและหลังการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลบึงกาฬเลขที่ BKHEC2019-15วันที่ 2 พฤษภาคม 2562 กลุ่มตัวอย่างทราบวัตถุประสงค์การวิจัยและสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมโครงการผู้เข้าร่วมการวิจัย จะได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการและแม้หากผู้เข้าร่วมโครงการเปลี่ยนใจถอนตัวออกจากโครงการภายหลังก็สามารถทำได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลข้อมูลที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมโครงการจะนำเสนอเพียงภาพรวมและไม่มีทางจะเชื่อมโยงไปถึงผู้เข้าร่วมโครงการได้ผู้วิจัยได้ยึดหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมสำหรับการศึกษาวิจัยในมนุษย์ตามหลักความเคารพในบุคคลหลักผลประโยชน์และหลักยุติธรรมผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมหลักสูตรหลักจริยธรรมสำหรับผู้วิจัยในมนุษย์วันที่ 26 มีนาคม 2562

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างกลุ่มก่อนใช้แนวทางการดูแลและกลุ่มหลังใช้แนวทางการดูแล จำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มหลังใช้แนวทางฯ (n=30)		กลุ่มก่อนใช้แนวทางฯ (n=30)		χ^2
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
อายุ					.15
1-12 ปี	29	96.7	24	80	
13-15 ปี	1	3.3	6	20	
	$\bar{X}=9.60$, S.D=4.11 min=1, max=14		$\bar{X}=8.90$, S.D=3.72 min=1, max=14		
เพศ					.07
ชาย	12	40	19	63.3	
หญิง	18	60	11	36.7	
จำนวนวันนอน					.31
1-6 วัน	14	43.8	18	50.2	
มากกว่า 7 วัน	16	57.1	12	42.9	
	$\bar{X}= 3.60$, S.D=1.56 min=1, max=6		$\bar{X}=3.60$, S.D=1.56 min=1, max=8		
BMI					
ผิปกติ	14	46.7	18	60	
ปกติ	16	53.3	12	40	
	$\bar{X}= 3.60$, S.D=1.56 min=1, max=14		$\bar{X}=18.11$, S.D=3.75 min=12.80, max=28.57		
การวินิจฉัยแรกรับ					.29
DF	9	30	12	40	
DHF	20	66.7	16	53.3	
อื่นๆ	1	3.3	3	6.7	

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 1-12 ปี ร้อยละ 80 โดยมีอายุต่ำสุด 1 ปี และอายุสูงสุด 14 ปี เฉลี่ย 8.9 ปี (S.D=3.72) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.3 จำนวนวันนอนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1-6 วัน ร้อยละ 50.2 มี ค่า BMI ผิปกติ คือ ร้อยละ 60 การวินิจฉัยแรกรับส่วนใหญ่เป็น DHF ร้อยละ 53.3

กลุ่มทดลองใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 1-12 ปี ร้อยละ 96.7 โดยมีอายุต่ำสุด 1 ปี และอายุสูงสุด 14 ปี เฉลี่ย 9.6 ปี (S.D = 4.11) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 จำนวนวันนอนเฉลี่ยมากกว่า 7 วัน ร้อยละ 57.1 มี ค่า BMI ปกติ คือ ร้อยละ 53.3 การวินิจฉัยแรกรับส่วนใหญ่เป็น DHF ร้อยละ 66.7

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรงของโรคก่อนและหลังการใช้แนวทาง

	กลุ่มหลังใช้แนวทางฯ (n=30)		กลุ่มก่อนใช้แนวทางฯ (n=30)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาวะแทรกซ้อน				
เกิด	9	30	21	70
ไม่เกิด	21	70	9	30
	$(\chi^2 = 9.600, df = 1, p = .002)$			
ภาวะน้ำเกิน				
เกิด	1	3.3	9	30
ไม่เกิด	29	96.7	21	70
	$(\chi^2 = 7.680, df = 1, p = .006)$			
ภาวะปอดบวม				
เกิด	0	0	14	46.7
ไม่เกิด	30	100	16	53.3
	$(\chi^2 = 18.261, df = 1, p < .001)$			
ภาวะRenal fail				
เกิด	1	3.3	2	6.7
ไม่เกิด	29	96.7	28	93.3
	$(\chi^2 = .000, df = 1, p = 1.000)$			
Transaminitis (ALT, AST ผิดปกติ)				
เกิด	14	46.7	15	50
ไม่เกิด	16	53.3	15	50
	$(\chi^2 = .067, df = 1, p = .796)$			
ภาวะ Bleed				
เกิด	2	6.7	7	23.3
ไม่เกิด	28	93.3	23	76.7
	$(\chi^2 = 3.606, df = 1, p = .052)$			
ภาวะ Shock				
เกิด	3	10	13	43.3
ไม่เกิด	27	90	17	56.7
	$(\chi^2 = 5.822, df = 1, p = .011)$			
ภาวะSevereShock				
เกิด	0	0	7	23.3
ไม่เกิด	30	100	23	76.7
	$(\chi^2 = 5.822, df = 1, p = .011)$			

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังใช้แนวทางการดูแล ผู้ป่วยไข้เลือดออกมีจำนวนการเกิดภาวะแทรกซ้อนลดลงกว่าก่อนการใช้แนวทางการดูแล โดยพบว่า จำนวนการเกิดภาวะน้ำเกินและปอดบวม มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มก่อนและหลังใช้แนวทางการดูแลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนจำนวนการเกิดภาวะ Renal failure Transaminitis และภาวะ Bleed เมื่อทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่แตกต่างกัน

สำหรับความรุนแรงของโรค พบว่า หลังใช้แนวทางการดูแล ความรุนแรงของโรค ได้แก่ จำนวนการเกิดภาวะ shock และ severe shock ลดลงกว่าก่อนการใช้แนวทางการดูแล และพบว่า มีความแตกต่างกันของจำนวนการเกิดภาวะ shock และ severe shock ระหว่างกลุ่มก่อนและหลังใช้แนวทางการดูแล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการรักษาของกลุ่มตัวอย่างก่อนใช้แนวทางและหลังใช้แนวทาง

Outcome	กลุ่มหลังใช้แนวทางฯ (n=30)		กลุ่มก่อนใช้แนวทางฯ (n=30)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
Improve	29	96.7	23	76.7
Not Improve	1	3.3	7	23.3

$(\chi^2 = 3.606, df = 1, P = .052)$

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มหลังใช้แนวทางฯ มีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นกว่าก่อนใช้แนวทาง โดยมีผลลัพธ์การรักษาที่ดีขึ้น ร้อยละ 96.7 ส่วนกลุ่มก่อนใช้แนวทางฯ มีผลลัพธ์การรักษาที่ดีขึ้น ร้อยละ 76.7 และเมื่อทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาวะแทรกซ้อนความรุนแรงของโรคและผลของการรักษา ก่อนและหลังการใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก โรงพยาบาลบึงกาฬ และสมมติฐาน การวิจัยครั้งนี้ คือ ภาวะแทรกซ้อน ความรุนแรง หลังการใช้แนวทางลดลง และผลของการรักษาหลังการใช้แนวทางดีขึ้น โดยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การเกิดภาวะแทรกซ้อน หลังใช้แนวทางลดลง ผลการศึกษาพบว่าภาวะแทรกซ้อนกลุ่มทดลองลดลงหลังใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก ซึ่งภาวะที่ลดลงและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ ได้แก่ ภาวะน้ำเกินและปอดบวม ผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก มีโอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนและเสียชีวิตจากโรคได้สูง บุคลากรทางการแพทย์ จำเป็นต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง การประเมิน การเฝ้าระวัง สังเกตอาการ การปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด รวมถึงการให้ญาติและครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่เหมาะสมและป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อน⁶ สอดคล้องกับการศึกษาของวนิดา ต้นตาปกุลและสุชาดา วิภวานนท์⁷ ที่พบว่า การพัฒนาแนวปฏิบัติทางการพยาบาลผู้ป่วยเด็กโรคไข้เลือดออก เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับ

พยาบาลใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยเด็ก โรคไข้เลือดออก ให้เกิดความปลอดภัย ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงและสอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งวิภาษ์พร เอี้ยวกิตติยากร และคณะ⁸ ที่พบว่าแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกที่จัดทำโดยคำนึงถึงบริบทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งแผนกผู้ป่วยนอก แผนกผู้ป่วยฉุกเฉินและแผนกผู้ป่วยใน จะช่วยให้การดูแลต่อเนื่องและลดอัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่ป้องกันได้

สมมุติฐานที่ 2 ความรุนแรงของโรคหลังใช้แนวทางลดลง ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองความรุนแรงของโรคลดลงหลังใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก การเกิดภาวะ shock และ severe shock มีค่าเฉลี่ยลดลงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ ภาวะ shock จะเป็นระยะที่มีการรั่วของพลาสมา โดยระยะรั่วจะประมาณ 24-48 ชั่วโมง ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะ shock ส่วนใหญ่ จะมีภาวะรูสต์ตี พูดรู้เรื่อง ถ้าไม่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาพยาบาลที่รวดเร็วและถูกต้อง ผู้ป่วยจะมีอาการเลวลงจับชีพจรและวัดความดันไม่ได้เกิด Prolong shock ภาวะรูสต์เปลี่ยนไปและอาจเสียชีวิตได้² สอดคล้องกับการศึกษาของ วนิดา ตันตปากุลและสุชาตา วิภวกันต์⁷ ที่พบว่าหลังการใช้แนวทาง การเกิด Prolong shock ผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็กลดลง การเกิดไตวายผู้ป่วยเด็กที่มีภาวะช็อกลดลง การเกิดภาวะเลือดออก Disseminated intravascular clot (DIC) ลดลง

สมมุติฐานที่ 3 ผลของการรักษาหลังใช้แนวทางดีขึ้น ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองมี Outcome ที่ดีขึ้นกว่าก่อนใช้แนวทาง แต่เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่าไม่แตกต่างกัน คือ ร้อยละ 96.7 และร้อยละ 76.7 การนำแนวทางมาใช้ในการคัดกรอง ประเมินอาการและเฝ้าระวังภาวะช็อก ทำให้ไม่มีผู้ป่วยเสียชีวิตและการส่งต่อ

โรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่าลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสาวตรี อภัยราช และเพ็ญกมล กุลสุ⁹ ที่พบว่าการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออก จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะผู้ป่วยวิกฤตหรือมีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ซึ่งช่วยลดการเสียชีวิตได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการให้แพทย์ พยาบาลในโรงพยาบาลชุมชนทุกโรงพยาบาลในจังหวัดได้ใช้แนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็กนี้ เพื่อสร้างเครือข่ายการดูแลและเกิดผลดีต่อผู้ป่วยไข้เลือดออกต่อไป
2. ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติของพยาบาลตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกเด็ก เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาในการดูแลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ แพทย์หญิงนาตยา มิลล์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบึงกาฬ ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและให้การสนับสนุนให้มีการทำวิจัย ขอขอบคุณ แพทย์หญิงสุภัทรวดี ภูมิพันธ์ กุมารแพทย์ โรงพยาบาลบึงกาฬ คุณสุนันท์ นกทอง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ และคุณวัลลภา ช่างเจรจา พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลบึงกาฬ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ตึกเด็กโต ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณผู้ป่วยไข้เลือดออกที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานโรคในระบบเฝ้าระวัง 506 DHF (อินเทอร์เน็ต). (เข้าถึงเมื่อวันที่ 2

- กร ก ฎ า ค ม 2562). เข้าถึงได้จาก :
<https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8cdf4ad2299f6d23/files/Dangue/Situation/2562/DHF%2021.pdf>.
2. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี. รายงานโรคในระบบเฝ้าระวัง 506 DHF (อินเทอร์เน็ต). (เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2562). เข้าถึงได้จาก :
http://odpc8.ddc.moph.go.th/upload_epi_article/sXRt46vJZaESDIVQNmUA.pdf
  3. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดบึงกาฬ. สถานการณ์รายงานโรคระบาดประจำปี 2562. บึงกาฬ: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ; 2562.
  4. ศิริเพ็ญ กัลป์ยานรุจ, มุกดา หวังวีรวงศ์, วารุณี วัชรเสวี, บรรณาธิการ. แนวทางการวินิจฉัยและรักษาไข้เลือดออกแดงที่ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษามหาราชินี. กรุงเทพฯ: สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข; 2556.
  5. วนิตา แสนพุก. การพยาบาลผู้ป่วยไข้เลือดออกที่มีภาวะช็อก: กรณีศึกษา วารสารโรงพยาบาลนครพนม 2556; 3(1): 107-115.
  6. วารุณี นาดิ. การพัฒนาแนวทางการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออกระยะช็อก (อินเทอร์เน็ต). (เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2562). เข้าถึงได้จาก:
http://203.157.71.141/download/file_pdf/Dengue.pdf
  7. วนิตา ตันตาปกุล, สุชาตา วิภวกันต์. การพัฒนาแนวปฏิบัติพยาบาลผู้ป่วยเด็กโรคไข้เลือดออก ในโรงพยาบาลกระบี่. วารสารกระบี่เวชสาร 2562; Vol.2 (1): 29-40.
  8. รุ่งวิภาษ์พร เอี้ยวกิตติยากร, ภาวิตา วิภวกันต์, อรกมล จิรกิจประภา, ศรีสุดาเกษศรี, รณวีร์ ยอดวาริ, ผกาทิพย์ ทองพลา. การพัฒนาแนวปฏิบัติทางการพยาบาลผู้ป่วยเด็กโรคไข้เลือดออก โรงพยาบาลกรุงเทพภูเก็ต. วารสารวิชาการแพทย์ เขต 11 2561; Vol.32 (2): 1105-1114.
  9. สาวิตรี อภัยราช, เพ็ญกมล กุลสุ. การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออก โรงพยาบาลกำแพงเพชร. ลำปางเวชสาร 2557; Vol 35 (1): 1-10.